

չկար, ամեն ինչ բնական էր և ինքնաբերական:

Խմբագրութեան կողմից մայիսի 13-ին հետեւեալ հեռագիրը ուղարկուեցաւ Հայր Առաքել Սրբաբանին հայերէն լեզուով, ֆրանսիական տառերով:

Վեհեմտիկ,

Սբ. Ղազար, Հայր Առաքել
«Խմբագրութիւն Նոր-Գար»-ու
շնորհաւորելով զարժանաւոր տոնախմբութիւն ինամեայ գրական գործունէութեան Նահապետին Մեծունայ մաղթէ նմա կեանս երկարադոյնս ի վախճումն պողոտայանդական վաստակոց իւրոց:

Սպանդարեան:

ԲՐՈՆԻԿՈՆ

Մայիսի 15-ին, երեքշաբթի օրը, Նոյն Մեծութիւններէ թագադրութեան տօնը լինելով, չորեքշաբթի մայիսի 16-ին լոյս չի տեսնել «Նոր-Գար»-ը:

Պարիզի երկրագործական, արդիւնագործական և առտրական ճանապարհում, անցեալները տեղի ունեցած նիստում ամբողջովին զբաղուած են եղել Վոլկա-սին վերաբերեալ խնդիրներով: Պրինց Կ. Օլշէնբուրգի անտառի գործառնութիւններէ և չամպայն գինի պատրաստելու վերահսկիչ պ. Տիէրսն մի ճառ է խօսեցել Վոլկասին առտրա-արդիւնագործական գործիւն մասին, որի միջոցին ներկայացրել է բազմաթիւ քարտէշներ, որու ազդեցիկ և լուսանկար պատկերներով: Ս. Տիէրսն իւր ճառի մէջ, ինչպէս հաղորդում են ուսաց թերթերը, ապացուցել է, որ անհրաժեշտ է Փրանսիայի և Վոլկասին Անգլիոյ վարչական անմիջական առաքար - արդիւնագործական յարաբերութիւններ հաստատել:

Վրասի, մայիսի 13-ին, Վրաստանի էկզարխը օձեց Քիթիլիս Ալեքսանդրեան այգում, մուտքի առաջ, ի յիշատակ 1888 թ. հոկտեմբերի 17-ին Արքայական դիմացը խորտակման միջոցին Արքայական Տան ազատման յիշատակին կառուցուած մատուռը:

Մայրաքաղաքի թերթերը հաղորդում են, որ պետական կառավարչներ միտա-տրութիւնը, ի միջի ալլոց, մտադիր է մեծ քանակութեամբ անտառներ հասցնել նաև Վոլկասում, Վրիտում և Միլլին Ասիայում:

Գործ գտաւոր զանազան տեղերում վերջին օրերս տեղացող կարկուտը բաւական մեծ քանակութեամբ պատճառել բոյսերին և տունկերին: Մի քանի տեղ էլ կարկուտին յաջորդել է հեղեղը և քանակ ցանքներին:

Ուրբաթ, մայիսի 11-ին, տեղի ունեցաւ Քիթիլիս նահանգի անդաւանդներ ժողովը, որ կատարուեցաւ: Քիթիլիսում բացուելով Վայս, անդաւանդական ընտրութեան տեղական անդաւանդներին կողմից նշանակուելով երկու անգամի և նրանց կանգնողատի ընտրութիւնը Անդամ ընտրութեան ի. Ս. Չ. Չեօկանը և ի. Գ. Ի. Աւարովը, իսկ կանգնողատի—Փանդիլին և ի. Վ. Մ. Թաւանովը:

Անցեալ ապրիլի ընթացքում Քիթիլիս քաղաքային կեդրոնական հիւանդանոցում եղել է 2055 հիւանդ, Հաւաքարի բաժնում 407 հոգի, Խարիտիլի բաժնում 251 հոգի:

Խմբագիր Քիթիլիս Արքեպիսկոպոս հրապարակաստանի գործունէութեան տօնախմբութեան առթիւ «Нор. Гар.»-ում

կարդում ենք. «Հայոց համեմատաբար փոքր ընթերցող հասարակութիւնը մեծ պատրաստութիւններ է տեսնում արժանաւոր կերպով տօնելու Գ. Ս. Արքեպիսկոպոսի հրապարակաստանի գործունէութեան քանակական և ինքնակազմակերպ. Գ. Ս. Արքեպիսկոպոսի Քիթիլիսում հայերէն լեզուով հրատարակում է «Մշակ» թերթը, որ զուրս է զաւրս չարթի երեք անգամ: Այդ ըստնից ամենակարգ լրանայ մայիսի 6-ին:

Ինչպէս լսեցինք, փող է հաւաքուած պ. Գ. Արքեպիսկոպոս անունով միջնակ տա-լու համար ամենալաւ գրութեան թիւ, որոնք գրուած կլինին հայոց այն գրա-կանական լեզուով, որի ճանապարհը հարթել է պ. Արքեպիսկոպոս Բանն այն է, որ 25 տարի առաջ հայոց գրական լե-զուն նոյսիսի կապ ունէր գործածական լեզուի հետ, ինչպէս եկեղեցական-սը-լաւեանական լեզուն ուսաց ներկայ լեզուի հետ: Հայ գրողները համար պար-տադիր էր համարում իրենց մտքերն արտայայտել ոչ թէ ընդհանուր գործա-ծական լեզուով, հապա Վ-րդ զարի հե-ղինակներին լեզուով: Գ. Արքեպիսկոպոս առաջիններից մինն եղաւ, որ իւր հեղի-նակութիւններին մէջ գործածեց ներկայ գործածական լեզուի ձևերը և, չնայելով սկզբներում մի այսպիսի նորամուծու-թեան դէմ եղած ընդիմութիւններին, աշոգեցրեց հայ գրականութեան մէջ այդ լեզուն քաղաքացիական իրաւունք տալ:

Հիմնելով իւր «Մշակ»-ը, սկզբում իւրը չարթաթիւր, պ. Արքեպիսկոպոս նոր գլխաւոր աշխատող ոյժը եղաւ: Նրա հրապարակաստանի յոյժաւոր յոյժն, որի պատճառով մեծ աշոգութիւն են մայիսում հայ հասարակութեան մէջ: Ընդամենն պիտի է աւելացնել, որ պ. Արքեպիսկոպոս իւր թերթով մտնեցում է հայ հասարակութիւնը ուսաց քաղա-ցիկութեան (русская гражданственность), ուսականութեան: Նա ինքը իւր կրթու-թիւնն ստացել է Մոսկուայի համալսա-րանում և լաւ ծանօթ է ուսաց գրա-կանութեան:

Ինչ վերաբերում է այն հանգա-մանին, որ 25 տարի առաջ հայերէն աշխարհարար չեն եղել գրում և թէ նա զրոյց, ժողովրդին անհատ-կանաւ լեզուն թողել և ինքը սկսել է աշխարհարար գրել և դրա համար խոչընդոտներ է հանդիպել: Ղա մի այնպիսի հեղինակ, առասպել է, որ կա-րող է մեր երկրի վերջին գիւղի տիրա-ցութիւն էլ հեղեղութիւն անելու: Երա-մադրել:

Ա.ԽԱՅԻՍԻՍԻՍ.—Մայիսի 6-ին կար-դաց պ. Մուրադեանը իւր դասաստու-թիւնը հայոց լեզուի և գրականութեան մասին Պարսնը սկսեց խօսել լեզուի ծագումնից և վերջացրեց ներկայ գրակա-նութեան մասին: Ցաւոք քորտի պէտք է ասել, որ ժողովուրդը մեծ քաղաքներում էլ յաճախում և դասաստութիւններին միտ ներկայ են լինում որոշեալ մարդիկ, որոնց թիւը չափ է: Այդ օրը ներկա-յացրին «Պէպ» զբոսան, Ներկայացու-մը բաւական աղող էր: Կենդանի պատ-կերները երկարներին կենցիկից վատ չէր: Շատ քիչ մարդ կար ներկայացանալ:

—Վարդը չէ, ինչ այստեղ քաղաքի արեւելեան մասում ընտանեկան պարտեղ է բացարկ Լորդիկանիւնին, որ հաւաք-ւում է Միտայիլայի հասարակութեան մի որոշ մասը զբոսնելու և զարնջու-թիւնը:

—Տեղիս Բարեգործ. Ընկ. բաց արած գորդագործութեան զարկոց օրաւ ուր ծաղ-կում է. աշակերտութիւնները գործում են շատ լաւ: Բայց զլուստը պակասութիւնը նրանում է, որ զրեթէ բոլոր տեսակի ներկուած թիւերը զոյրդ զուրս են տա-լիս: Դպրոցի տեսուչը թէ և խիստ հե-տեւում է կարգապահութեան, այնու ամե-նայնիւ արհեստանոցի աշակերտութեան մէջ տիրում է անկարգութիւն: Ահա թէ ինչ է նշանակում անգրագիտ վարժութիւն:

Կարդում ենք. «Հայոց համեմատաբար փոքր ընթերցող հասարակութիւնը մեծ պատրաստութիւններ է տեսնում արժանաւոր կերպով տօնելու Գ. Ս. Արքեպիսկոպոսի հրապարակաստանի գործունէութեան քանակական և ինքնակազմակերպ. Գ. Ս. Արքեպիսկոպոսի Քիթիլիսում հայերէն լեզուով հրատարակում է «Մշակ» թերթը, որ զուրս է զաւրս չարթի երեք անգամ: Այդ ըստնից ամենակարգ լրանայ մայիսի 6-ին:

Ինչպէս լսեցինք, փող է հաւաքուած պ. Գ. Արքեպիսկոպոս անունով միջնակ տա-լու համար ամենալաւ գրութեան թիւ, որոնք գրուած կլինին հայոց այն գրա-կանական լեզուով, որի ճանապարհը հարթել է պ. Արքեպիսկոպոս Բանն այն է, որ 25 տարի առաջ հայոց գրական լե-զուն նոյսիսի կապ ունէր գործածական լեզուի հետ, ինչպէս եկեղեցական-սը-լաւեանական լեզուն ուսաց ներկայ լեզուի հետ: Հայ գրողները համար պար-տադիր էր համարում իրենց մտքերն արտայայտել ոչ թէ ընդհանուր գործա-ծական լեզուով, հապա Վ-րդ զարի հե-ղինակներին լեզուով: Գ. Արքեպիսկոպոս առաջիններից մինն եղաւ, որ իւր հեղի-նակութիւններին մէջ գործածեց ներկայ գործածական լեզուի ձևերը և, չնայելով սկզբներում մի այսպիսի նորամուծու-թեան դէմ եղած ընդիմութիւններին, աշոգեցրեց հայ գրականութեան մէջ այդ լեզուն քաղաքացիական իրաւունք տալ:

Հիմնելով իւր «Մշակ»-ը, սկզբում իւրը չարթաթիւր, պ. Արքեպիսկոպոս նոր գլխաւոր աշխատող ոյժը եղաւ: Նրա հրապարակաստանի յոյժաւոր յոյժն, որի պատճառով մեծ աշոգութիւն են մայիսում հայ հասարակութեան մէջ: Ընդամենն պիտի է աւելացնել, որ պ. Արքեպիսկոպոս իւր թերթով մտնեցում է հայ հասարակութիւնը ուսաց քաղա-ցիկութեան (русская гражданственность), ուսականութեան: Նա ինքը իւր կրթու-թիւնն ստացել է Մոսկուայի համալսա-րանում և լաւ ծանօթ է ուսաց գրա-կանութեան:

Ինչ վերաբերում է այն հանգա-մանին, որ 25 տարի առաջ հայերէն աշխարհարար չեն եղել գրում և թէ նա զրոյց, ժողովրդին անհատ-կանաւ լեզուն թողել և ինքը սկսել է աշխարհարար գրել և դրա համար խոչընդոտներ է հանդիպել: Ղա մի այնպիսի հեղինակ, առասպել է, որ կա-րող է մեր երկրի վերջին գիւղի տիրա-ցութիւն էլ հեղեղութիւն անելու: Երա-մադրել:

Ա.ԽԱՅԻՍԻՍԻՍ.—Մայիսի 6-ին կար-դաց պ. Մուրադեանը իւր դասաստու-թիւնը հայոց լեզուի և գրականութեան մասին Պարսնը սկսեց խօսել լեզուի ծագումնից և վերջացրեց ներկայ գրակա-նութեան մասին: Ցաւոք քորտի պէտք է ասել, որ ժողովուրդը մեծ քաղաքներում էլ յաճախում և դասաստութիւններին միտ ներկայ են լինում որոշեալ մարդիկ, որոնց թիւը չափ է: Այդ օրը ներկա-յացրին «Պէպ» զբոսան, Ներկայացու-մը բաւական աղող էր: Կենդանի պատ-կերները երկարներին կենցիկից վատ չէր: Շատ քիչ մարդ կար ներկայացանալ:

—Վարդը չէ, ինչ այստեղ քաղաքի արեւելեան մասում ընտանեկան պարտեղ է բացարկ Լորդիկանիւնին, որ հաւաք-ւում է Միտայիլայի հասարակութեան մի որոշ մասը զբոսնելու և զարնջու-թիւնը:

Կարդում ենք. «Հայոց համեմատաբար փոքր ընթերցող հասարակութիւնը մեծ պատրաստութիւններ է տեսնում արժանաւոր կերպով տօնելու Գ. Ս. Արքեպիսկոպոսի հրապարակաստանի գործունէութեան քանակական և ինքնակազմակերպ. Գ. Ս. Արքեպիսկոպոսի Քիթիլիսում հայերէն լեզուով հրատարակում է «Մշակ» թերթը, որ զուրս է զաւրս չարթի երեք անգամ: Այդ ըստնից ամենակարգ լրանայ մայիսի 6-ին:

Ինչպէս լսեցինք, փող է հաւաքուած պ. Գ. Արքեպիսկոպոս անունով միջնակ տա-լու համար ամենալաւ գրութեան թիւ, որոնք գրուած կլինին հայոց այն գրա-կանական լեզուով, որի ճանապարհը հարթել է պ. Արքեպիսկոպոս Բանն այն է, որ 25 տարի առաջ հայոց գրական լե-զուն նոյսիսի կապ ունէր գործածական լեզուի հետ, ինչպէս եկեղեցական-սը-լաւեանական լեզուն ուսաց ներկայ լեզուի հետ: Հայ գրողները համար պար-տադիր էր համարում իրենց մտքերն արտայայտել ոչ թէ ընդհանուր գործա-ծական լեզուով, հապա Վ-րդ զարի հե-ղինակներին լեզուով: Գ. Արքեպիսկոպոս առաջիններից մինն եղաւ, որ իւր հեղի-նակութիւններին մէջ գործածեց ներկայ գործածական լեզուի ձևերը և, չնայելով սկզբներում մի այսպիսի նորամուծու-թեան դէմ եղած ընդիմութիւններին, աշոգեցրեց հայ գրականութեան մէջ այդ լեզուն քաղաքացիական իրաւունք տալ:

Հիմնելով իւր «Մշակ»-ը, սկզբում իւրը չարթաթիւր, պ. Արքեպիսկոպոս նոր գլխաւոր աշխատող ոյժը եղաւ: Նրա հրապարակաստանի յոյժաւոր յոյժն, որի պատճառով մեծ աշոգութիւն են մայիսում հայ հասարակութեան մէջ: Ընդամենն պիտի է աւելացնել, որ պ. Արքեպիսկոպոս իւր թերթով մտնեցում է հայ հասարակութիւնը ուսաց քաղա-ցիկութեան (русская гражданственность), ուսականութեան: Նա ինքը իւր կրթու-թիւնն ստացել է Մոսկուայի համալսա-րանում և լաւ ծանօթ է ուսաց գրա-կանութեան:

Ինչ վերաբերում է այն հանգա-մանին, որ 25 տարի առաջ հայերէն աշխարհարար չեն եղել գրում և թէ նա զրոյց, ժողովրդին անհատ-կանաւ լեզուն թողել և ինքը սկսել է աշխարհարար գրել և դրա համար խոչընդոտներ է հանդիպել: Ղա մի այնպիսի հեղինակ, առասպել է, որ կա-րող է մեր երկրի վերջին գիւղի տիրա-ցութիւն էլ հեղեղութիւն անելու: Երա-մադրել:

Ա.ԽԱՅԻՍԻՍԻՍ.—Մայիսի 6-ին կար-դաց պ. Մուրադեանը իւր դասաստու-թիւնը հայոց լեզուի և գրականութեան մասին Պարսնը սկսեց խօսել լեզուի ծագումնից և վերջացրեց ներկայ գրակա-նութեան մասին: Ցաւոք քորտի պէտք է ասել, որ ժողովուրդը մեծ քաղաքներում էլ յաճախում և դասաստութիւններին միտ ներկայ են լինում որոշեալ մարդիկ, որոնց թիւը չափ է: Այդ օրը ներկա-յացրին «Պէպ» զբոսան, Ներկայացու-մը բաւական աղող էր: Կենդանի պատ-կերները երկարներին կենցիկից վատ չէր: Շատ քիչ մարդ կար ներկայացանալ:

—Վարդը չէ, ինչ այստեղ քաղաքի արեւելեան մասում ընտանեկան պարտեղ է բացարկ Լորդիկանիւնին, որ հաւաք-ւում է Միտայիլայի հասարակութեան մի որոշ մասը զբոսնելու և զարնջու-թիւնը:

Տեղիս Բարեգործ. Ընկ. բաց արած գորդագործութեան զարկոց օրաւ ուր ծաղ-կում է. աշակերտութիւնները գործում են շատ լաւ: Բայց զլուստը պակասութիւնը նրանում է, որ զրեթէ բոլոր տեսակի ներկուած թիւերը զոյրդ զուրս են տա-լիս: Դպրոցի տեսուչը թէ և խիստ հե-տեւում է կարգապահութեան, այնու ամե-նայնիւ արհեստանոցի աշակերտութեան մէջ տիրում է անկարգութիւն: Ահա թէ ինչ է նշանակում անգրագիտ վարժութիւն:

Կարդում ենք. «Հայոց համեմատաբար փոքր ընթերցող հասարակութիւնը մեծ պատրաստութիւններ է տեսնում արժանաւոր կերպով տօնելու Գ. Ս. Արքեպիսկոպոսի հրապարակաստանի գործունէութեան քանակական և ինքնակազմակերպ. Գ. Ս. Արքեպիսկոպոսի Քիթիլիսում հայերէն լեզուով հրատարակում է «Մշակ» թերթը, որ զուրս է զաւրս չարթի երեք անգամ: Այդ ըստնից ամենակարգ լրանայ մայիսի 6-ին:

Ինչպէս լսեցինք, փող է հաւաքուած պ. Գ. Արքեպիսկոպոս անունով միջնակ տա-լու համար ամենալաւ գրութեան թիւ, որոնք գրուած կլինին հայոց այն գրա-կանական լեզուով, որի ճանապարհը հարթել է պ. Արքեպիսկոպոս Բանն այն է, որ 25 տարի առաջ հայոց գրական լե-զուն նոյսիսի կապ ունէր գործածական լեզուի հետ, ինչպէս եկեղեցական-սը-լաւեանական լեզուն ուսաց ներկայ լեզուի հետ: Հայ գրողները համար պար-տադիր էր համարում իրենց մտքերն արտայայտել ոչ թէ ընդհանուր գործա-ծական լեզուով, հապա Վ-րդ զարի հե-ղինակներին լեզուով: Գ. Արքեպիսկոպոս առաջիններից մինն եղաւ, որ իւր հեղի-նակութիւններին մէջ գործածեց ներկայ գործածական լեզուի ձևերը և, չնայելով սկզբներում մի այսպիսի նորամուծու-թեան դէմ եղած ընդիմութիւններին, աշոգեցրեց հայ գրականութեան մէջ այդ լեզուն քաղաքացիական իրաւունք տալ:

Հիմնելով իւր «Մշակ»-ը, սկզբում իւրը չարթաթիւր, պ. Արքեպիսկոպոս նոր գլխաւոր աշխատող ոյժը եղաւ: Նրա հրապարակաստանի յոյժաւոր յոյժն, որի պատճառով մեծ աշոգութիւն են մայիսում հայ հասարակութեան մէջ: Ընդամենն պիտի է աւելացնել, որ պ. Արքեպիսկոպոս իւր թերթով մտնեցում է հայ հասարակութիւնը ուսաց քաղա-ցիկութեան (русская гражданственность), ուսականութեան: Նա ինքը իւր կրթու-թիւնն ստացել է Մոսկուայի համալսա-րանում և լաւ ծանօթ է ուսաց գրա-կանութեան:

Ինչ վերաբերում է այն հանգա-մանին, որ 25 տարի առաջ հայերէն աշխարհարար չեն եղել գրում և թէ նա զրոյց, ժողովրդին անհատ-կանաւ լեզուն թողել և ինքը սկսել է աշխարհարար գրել և դրա համար խոչընդոտներ է հանդիպել: Ղա մի այնպիսի հեղինակ, առասպել է, որ կա-րող է մեր երկրի վերջին գիւղի տիրա-ցութիւն էլ հեղեղութիւն անելու: Երա-մադրել:

Ա.ԽԱՅԻՍԻՍԻՍ.—Մայիսի 6-ին կար-դաց պ. Մուրադեանը իւր դասաստու-թիւնը հայոց լեզուի և գրականութեան մասին Պարսնը սկսեց խօսել լեզուի ծագումնից և վերջացրեց ներկայ գրակա-նութեան մասին: Ցաւոք քորտի պէտք է ասել, որ ժողովուրդը մեծ քաղաքներում էլ յաճախում և դասաստութիւններին միտ ներկայ են լինում որոշեալ մարդիկ, որոնց թիւը չափ է: Այդ օրը ներկա-յացրին «Պէպ» զբոսան, Ներկայացու-մը բաւական աղող էր: Կենդանի պատ-կերները երկարներին կենցիկից վատ չէր: Շատ քիչ մարդ կար ներկայացանալ:

—Վարդը չէ, ինչ այստեղ քաղաքի արեւելեան մասում ընտանեկան պարտեղ է բացարկ Լորդիկանիւնին, որ հաւաք-ւում է Միտայիլայի հասարակութեան մի որոշ մասը զբոսնելու և զարնջու-թիւնը:

Տեղիս Բարեգործ. Ընկ. բաց արած գորդագործութեան զարկոց օրաւ ուր ծաղ-կում է. աշակերտութիւնները գործում են շատ լաւ: Բայց զլուստը պակասութիւնը նրանում է, որ զրեթէ բոլոր տեսակի ներկուած թիւերը զոյրդ զուրս են տա-լիս: Դպրոցի տեսուչը թէ և խիստ հե-տեւում է կարգապահութեան, այնու ամե-նայնիւ արհեստանոցի աշակերտութեան մէջ տիրում է անկարգութիւն: Ահա թէ ինչ է նշանակում անգրագիտ վարժութիւն:

Կերերի նմանութիւն ունեցող վէպիկ զրոյցներ, որոնք հետեւեցին Էմիլ Զօլայի ծայրայեղութեան, միայն այն զանազա-նութեամբ, որ մինչ Էմիլ Զօլայի իւր խոշոր պակասութիւնները կարողանում է իւր հանձարեղութեամբ ծածկել, մեր թերութեան և սղէտ զրոյցներն իրենց ան-տաղանդութեամբ ամենազրոյցների կա-ցութեան մէջ բնական իրենց թերու-թիւններն աշխատելով արդարացի (որ-պէս թէ) իրապաշտական զարկոցի պի-հանջներով Միկեյիլ Բանն, ինչպէս և վա-զազութեան, նոյնպէս և բեմական զը-րուածքներին մէջ է երևում:

Այդ ուղղութիւնը իւր զէմ զինեց ոչ միայն բամբակներին, այլ և նոյն իսկ խոճամիտ բնապատկերին, բնականա-ն ուղղութեան հետեւեցին, որոնք ժա-մանակին ընթացքում աւելի և աւելի զո-րացան: Այդ բողբոջը լուսեց նաև Ռու-սիայում, որի ամենատաղանդաւոր դա-ւակներին մէջ Ելիշէյ Զիլերը դուրս եկաւ: 30 տարի առաջ իւր սուր աչքերից բաց չիողցր իւր ժամանակակից կեանքի բազմակողմանի երեւոյթների մէջ և այդ ուղղութիւնը Նա խօսելով այդ երեւո-յթի մասին, նախ ցոյց է տալիս, որ բնական հոգին տար չէ առաջ զը-րականութեանը, որի մէջ Գօգոլը փա-ռահեղ տեղ է բռնում: Ելիշէյ Զիլերն ասում է. բայց բանն այն է, որ մենք երբե-մէն սխալ ենք հասկանում «բնական» խօսքի մէջ պարունակող իմաստը և դրան սխալով վերադառնում ենք նրան կենսից կոպիտ, լոյս իրապով նկարե-լու միտքը, ինչպէս որ չափերը «նիւ-թնապատկեր» ասելով հասկանում են ամեն տեսակ ֆիզիկական յագեցու-մը: Ելիշէյ Զիլերն ապացուցանում է, որ ճշմարիտ բնականութիւնը հասարակ, միակողմանի արտագրութիւն չէ, քանի որ հակառակ դէպքում նա կարող չէր զեղեղանալ մէջ մտնել որպէս հիմնա-կան տարր, որովհետև մարդիկ ինքը միմիայն արտաքին նշաններով չէ զոհա-նում, այլ ամեն տեղ ներքին իմաստը, ներքին կեանքն է որոնում, որով միայն փաստին իմաստ են ստանում: «Ճշմա-րիտ բնականութիւնը ոչ միայն բացա-նականութեան և միակողմանութեան օժանդակ չէ, այլ և հաստատապէս հա-կառակ է նրան: Այսպէսով իւր առաջ ունենալով մարդն ու նրա գործերը, նա վեր է առնում նրան բոլոր իւր ուղիներով և հաւասարապէս բնական են, այսինքն և հաւասարապէս

